

Rikosuhrimaksun jättäminen määräämättä

KANTELU

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri tarkastaa rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyin tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon.

Tarkastuksessa havaittiin, että Itä-Uudenmaan kärjäoikeus oli 7.6.2019 asiassa dnro R 18/2476/766 antamassaan tuomiossa 19/126526 jättänyt määräämättä vastaajille rikosuhrimaksun, vaikka vastaajat oli tuomittu rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus oli vankeutta.

SELVITYS

Puheenjohtajana asiassa toimineen kärjätuomarin selvityksen mukaan rikosuhrimaksua ei määrätty, koska vastaajat oltiin 31.10.2018 jo määrätty suorittamaan rikosuhrimaksu aiemmassa tuomiossa 18/147198, jossa käsiteltiin alun perin samalla haastehakemuksella olleita syytekohtia. Kärjätuomarin käsitys oli, että uusien rikosuhrimaksujen määräämiselle ei ollut aiemman tuomion vuoksi lainmukaisia perusteita.

RATKAISU

Arviointi

Rikosuhrimaksusta annetun lain 2 §:n mukaan se, joka tuomitaan rangaistukseen rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta, on velvollinen suorittamaan rikosuhrimaksun. Lain 3 §:n 1 momentin mukaan rikosuhrimaksu on 40 euroa, jos rangaistus tuomitaan yhdestä tai useammasta rikoksesta, joista vähintään yhdestä säädetty ankarin rangaistus on vankeutta enintään kuusi kuukautta, ja 2 momentin mukaan 80 euroa, jos rangaistus tuomitaan yhdestä tai useammasta rikoksesta, joista vähintään yhdestä säädetty ankarin rangaistus on vankeutta enemmän kuin kuusi kuukautta. Lain 4 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuin määrää rikosuhrimaksun rangaistuksen tuomitessaan.

Rikosuhrimaksusta annetun lain esitöiden mukaan useammasta rikoksesta määrätään yksi rikosuhrimaksu silloin, kun niistä tuomitaan rangaistus samalla kertaa. Esitöiden mukaan tuomioistuin ei rikosuhrimaksun määrätessään käytä harkintavaltaa. ([HE 293/2014 vp](#) s.16 ja s. 20)

Korkeimman oikeuden oikeuskäytännössä on katsottu, että rikosuhrimaksusta annetun lain 2 §:n ja 4 §:n 1 momentin sanamuoto on yksiselitteinen ja selvä. Mainittujen säännösten mukaan tuomioistuimen tulee tuomitessaan vastaajan rangaistukseen 2 §:n edellytykset täyttävästä rikoksesta määrätä vastaajan maksettavaksi myös rikosuhrimaksu. Poikkeukset rikosuhrimaksun määräämiseen on lueteltu mainituissa pykälissä, eikä niihin sisälly se, että teot olisi voitu käsitellä samalla kertaa sellaisten tekojen kanssa, joita koskevassa tuomiossa vastaajan maksettavaksi on jo määrätty rikosuhrimaksu. Arvioidessaan kysymystä aiempien rikosuhrimaksujen huomioon ottamisesta korkein oikeus on nostanut esille sen, ettei myöskään aiempia sakkorangaistuksia oteta uutta sakkorangaistusta tuomittaessa kohtuullistavina huomioon. Korkein oikeus on katsonut rikosuhrimaksun olevan vielä sakkorangaistustakin lievempi seuraamus, jonka vuoksi myöskään yhdenvertaisuusperiaate ei edellytä aiemmin määrätyn rikosuhrimaksun huomioon ottamista ([KKO 2019:4](#)). Kyseiseen ratkaisulinjaan on viitattu myös myöhemässä oikeuskäytännössä ([KKO 2021:71](#)).

Mikäli eri rikosten liitännäisyyttä koskevat seikat saattaisivat estää rikosuhrimaksun määräämisen silloinkin, kun laissa säädetty edellytykset sen määräämiselle täyttyvät, edellyttäisi maksun määräämistä koskevan kysymyksen ratkaiseminen harkintavallan käyttöä. Rikosuhrimaksulain tai sen esitöiden perusteella ei ole mahdollista arvioida, missä kaikissa tilanteissa rikosuhrimaksu voitaisiin jättää määräämättä, jos nämä tilanteet eivät rajaudu laissa nimenomaisesti säädettyihin poikkeuksiin. Lainsäätäjän tarkoituksena on ollut luoda kattava ja yksinkertainen järjestelmä, jossa rikosuhrimaksu määrätään aina, kun laissa säädetty edellytykset täyttyvät. Asiassa ei siten ole ollut perustetta rikosuhrimaksujen määräämättä jättämiseen.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Käräjätuomari on menetellyt virheellisesti, kun hän ei ole kysymyksessä olevassa tuomiossa määrännyt vastaajille rikosuhrimaksuja.

Kiinnitän käräjätuomarin huomiota rikosuhrimaksun määräämistä koskevien säännösten noudattamiseen.

Pyydän saattamaan ratkaisuni käräjätuomarin tietoon.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijä

Leo Lahtinen